

8. Grodecki R. *Dzieje Polski średniowiecznej* / R. Grodecki., S. Zachorowski, J. Dąbrowski. – Kraków: Platan, 1995. – Т. I. – 426 s.
9. Halecki O. *Sacrum Poloniae Millenium* / O. Halecki. – Rzym: Typis Pontificiae Universitatis Gregorianae, 1966. – 614 s.
10. Innocentius Pp. II 1133 Jun. 4 // *Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski*. – Poznań, 1877. – Т. 1. – Документ № 6. – С. 9-11.
11. Innocentius Pp. II 1136 Jul. 7 // *Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski*. – Poznań, 1877. – Т. 1. – Документ № 7. – С. 12-14.
12. *Kronika Bogusława i Godysława Paska* // *Monumenta Poloniae Historica*. – Лwów: Drukarnia Zakładu im. Ossolinskich, 1872. – Т. LI. – С. 454-600.
13. *List Grzegorza VII Папієжа до Болеслава Шмiałого* // *Monumenta Poloniae Historica*. – Лwów: Drukarnia Zakładu im. Ossolinskich, 1864. – Т. I. – С. 367-371.
14. *Maleczyński K. Bolesław III Krzywousty*. – Wrocław. Zakład Narodowy im. Ossolinskich, 1975. – 373 s.
15. *Pax Wormatiensis (23.9.1122)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://prameny.historie.upol.cz/artkey/dbt_00H_0000_56_Pax_wormatiensis.php. – Назва з екрану. – Дата звернення: 23.04.2017.

References

1. ABRAHAM, W. (1890) *Organizacja Kościoła w Polsce do połowy wieku XII*. Lwów: Drukarnia Zakładu im. Ossolinskich,
2. ANNALES HILDESHEIMENSES (1878). In: *Monumenta Germaniae Historica Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum separatim editi*. Hannoverae: Impensis Bibliopolii Hahniani
3. ANNALES MAGDEBURGENSES (1859). In: *Monumenta Germaniae Historica*, SS Hannover: Impensis Bibliopolii Hahniani.

O. Mahdych, Ph.D. student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

4. BREWE BENEDYKTA IX PAPIEŻA DO AARONA ARCYBISKUPA KRAKOWIESKIEGO (1864). In: *Monumenta Poloniae Historica*. Lwów: Drukarnia Zakładu im. Ossolinskich.
5. CHRONICA MONASTERII CASINENSIS (1923). In: *Monumenta Germaniae Historica Scriptores*. Hannover: Hahnsche Buchhandlung.
6. DOBOCZ, J. (2002) *Monarchia i możni wobec Kościoła w Polsce do początku XIII wieku*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
7. GALLA KRONIKA (1864). In: *Monumenta Poloniae Historica*. Lwów: Drukarnia Zakładu im. Ossolinskich.
8. GRODECKI, R. et al (1995) *Dzieje Polski średniowiecznej*. Kraków: Platan.
9. HALECKI, O. (1966) *Sacrum Poloniae Millenium*. Rzym: Typis Pontificiae Universitatis Gregorianae.
10. INNOCENTIUS PP. II 1133 JUN. 4 (1877). In: *Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski*. Poznań, Dokument № 6.
11. INNOCENTIUS PP. II 1136 JUL. 7 (1877). In: *Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski*. Poznań, Dokument № 7.
12. *KRONIKA BOGUSŁAWA I GODYŚŁAWA PASKA (1872)* In: *Monumenta Poloniae Historica*. Lwów: Drukarnia Zakładu im. Ossolinskich.
13. *LIST GRZEGORZA VII PAPIEŻA DO BOLESŁAWA ŚMIAŁEGO (1864)* In: *Monumenta Poloniae Historica*. Lwów: Drukarnia Zakładu im. Ossolinskich.
14. *MALECZYŃSKI, K (1975) Bolesław III Krzywousty*. Wrocław. Zakład Narodowy im. Ossolinskich.
15. *PAX WORMATIENSIS (23.9.1122)* [Online]. Available from: http://prameny.historie.upol.cz/artkey/dbt_00H_0000_56_Pax_wormatiensis.php. [Accessed: 23.04.2017]

Надійшла до редколегії 01.05.17

BULL EX COMISSIO NOBS A DEO AND FORMATION OF AN INDEPENDENT POLISH CHURCH

The article deals with the formation of independent Polish church in the early medieval Poland, including the reign of Prince Bolesław III (1102-1138). Through the prism of political life in Poland and political history of German states and processes of christianization of the Slavic territories given to attempt to analyze the development of Polish-German relations church in this period. Autor elucidate an issue the influence of investiture on the underlying processes. Sholar cofeful studies the general system of international relations in Central and Eastern Europe in this period and their impact and interchurch relationship. In the article historian analyzes the activities of Archbishop Norbert to join Polish religious institutions sphere of influence to the Archdiocese of Magdeburg. The author research the actions of prince Bolesław III to address religious structures belonging Poland. The scientist argues that a Merseburg Congress 1135 played key role for the diplomatic solution of the issue.

Also attempt textual analysis of bullas Sacrosancta Romana and Ex comissio nobis a Deo (Bulla Gnieźnieńska), which have become key instruments for resolving this problem. The article outlines future directions for research of this subject, including the problem of the place of bulls in medieval political and legal ideas.

Keywords: Congress of Gniezno, Gallus Anonymus, bishopric of Gniezno, Bolesław III, archbishopric of Magdeburg, Innocent II, investiture, bull.

УДК 929.731(430)"13"

<https://doi.org/10.17721/1728-2640.2017.133.2.10>

I. Малацай, канд. іст. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

РУДОЛЬФ І ГАБСБУРГ – ІМПЕРАТОР СВЯЩЕННОЇ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Історія династії Габсбургів є невід'ємною частиною історії Європи. Починаючи з XIII ст. і закінчуючи початком XX ст. її представники перебували на чолі багатонаціональної імперії. Були часи злетів і падіння, однак ми не можемо заперечити особистісний вплив представників династії на розвиток народів, у першу чергу, Центральної та Південно-Східної Європи. Стаття присвячена дослідженню життя та діяльності Рудольфа I Габсбурга, першого представника дому Габсбургів, хто отримав титул імператора Священної Римської імперії 1273 року. Першочерговим завданням Рудольфа I стало закріплення власного авторитету та впливу серед німецьких князів. Для цього йому потрібно було вийти переможцем у боротьбі ще з одним претендентом на корону, представником чеської династії Пршемисловичів – Отакаром II. Досягнувши бажаного, наступне, що мав зробити Рудольф I припинити міжусобиці та війни між німецькими князями, не забуваючи при цьому розширити власні родові володіння. Ми не можемо зазначити, що Рудольф I був надзвичайною особистістю, однак відкидати факт цілеспрямованої діяльності на користь власного роду було б недоцільним. Звертаючись до особистості Рудольфа I, до витоків, ми зможемо краще зрозуміти сутність однієї з найвпливовіших династій Європи.

Ключові слова: династія Габсбургів, Рудольф I, Священна Римська імперія, Отакар II Пршемисл, Австрія, Штирія, Каринтія.

Династія Габсбургів стала своєрідним втіленням епохи в історії Центрально-Східної Європи. Період її правління тривав від XIII до початку XX ст., і це чи не найдовше з усіх правлячих династій означеного регіону. Сталося так, що частина українських земель була частиною великої дунайської монархії. У результаті, політика, яку втілювали Габсбурги, залишила відчутний слід в межах Галичини, Буковини та Закарпаття. Процес становлення великих імперій, переважно, є довготривалим, і тому, не аби який інтерес для нас становить процес приходу до влади першого імператора Священ-

ної Римської імперії з династії Габсбургів – Рудольфа I (1218-1291). Нажаль, у вітчизняній історичній науці, поки що, занадто мало приділяли уваги вивченню династії Габсбургів. Переважно представлені роботи, які характеризують суспільно-економічні, національно-політичні та культурні процеси в межах володінь Габсбургів [1, 2, 3, 8, 10, 12, 14, 15]. Не аби який інтерес представляють роботи А. Шарія та Я. Шимова [17, 18, 19], котрі присвячені історії Австро-Угорщини й вміщують важливий матеріал стосовно доби, представників династії та їх оточення. На окрему увагу заслуговують

праці Дороти Гис МакГиган [7], яка подає інформацію про становлення та зміцнення династії та А. Уйткрофта [21]. Не оминули своєю увагою окремі аспекти історії Австрійської імперії й українські дослідники, насамперед Кріль М. [12]. Загалом, на сьогодні, перед вітчизняними істориками стоїть завдання переосмислення ролі та значення доби правління династії Габсбургів, практично в усіх сферах життя, не лише для європейських, а й українського народу.

Рудольф I був представником однієї з наймогутніших династій Європи, яка на XIV ст. лише зміцнювала свої позиції. Відомості про існування роду Габсбургів відомі нам ще з другої половини X ст. На сьогодні питання про походження династії досліджено не повністю. Коли Рудольф було обрано королем німецької нації, для зміцнення власного авторитету йому потрібно було позбутися репутації "бідного графа" [12, с.4]. У добу Середньовіччя правителі намагалися довести своє давнє благородне походження, тим самим, підкреслюючи своє право на владу. У результаті з'являлися різні, у тому числі, і міфічні теорії щодо походження того чи іншого роду. Так, в одному із варіантів Габсбурги були нащадками Юлія Цезаря, в іншому брали свій початок від Каролінгів. У процесі вивчення літератури, можна наштовхнутися на твердження, що родоначальниками династії були Осіріс чи Юпітер [18, с.21]. Але з повною впевненістю про початок становлення роду Габсбургів, ми можемо говорити лише починаючи з Гунтрама (+ 973 р.), на прізвище Багатий, який жив у другій половині X ст. та був графом Ельзасу та Брейсгау. Гунтрам згадується як перший представник династії у родоводі Габсбургів, що вміщений на початку Acta Murensia, рукопису Бенедиктинського монастиря в Мурі, заснованого онуком Гунтрама, Ратбодом. Гунтрам Багатий збудував замок Хабітсбург, що означає "яструбиний замок", назва якого пізніше трансформувалась в Габсбург і дала ім'я династії. Більшість істориків вважають саме його родоначальником династії [18, с.22].

Для Габсбургів XIII ст. стало доленосним і важливим періодом, коли вони заявили про своє існування, як правителі німецьких земель. Після смерті графа Рудольфа II (1168-1232) його сини Альбрехт IV і Рудольф III, розділили між собою володіння, які отримали в спадок. Альбрехт IV отримав землі Зундгау і Аргау, разом із замком Габсбург, містами Бругг, Бремгартен, Маєнберг, монастирями Мурі і Закінген. Спадкоємці Альбрехта IV стали головною гілкою династії, нащадки Рудольфа III належали до Габсбургів-Лауфембургів. На початок XIII ст. Габсбурги хоч і були досить заможними, але не мали бажаного впливу на політичні справи, не мали зв'язків із тогочасними правлячими династіями Європи. Їхні землі не були територіально-цілісним князівством. Вони були розкидані в межах від верхнього Ельзасу до Швейцарії. Ось за таких обставин і з'явився Рудольф I – постать, що визначила роль династії Габсбургів в історії всієї Європи, і не лише.

Рудольф народився 1 травня 1218 р. поблизу Фрайбурга, що в Німеччині. Його батьками були Альбрехт IV, граф Габсбурзький і Гедвіга, донька графа Кібурга, одного з найвпливовіших родів у Швейцарії. Рудольф народився в замку Лімбург. За однією з легенд, Фрідріх II Гогенштауфен, тодішній імператор Священної Римської імперії, саме в той час перебував там і став хресним батьком майбутнього короля. Свої юнацькі роки Рудольф провів у замку батька, де навчався боротьбі, верховій їзді, володінню мечем і списом. Був добре освіченим юнаком, який прагнув до поглиблення власних знань. З цього приводу навіть існує одна оповідь. Одного разу, в час ворожнечі молодого Рудольфа графа з єпископом Базеля до нього прийшов вчений і подарував книгу про війну німців з римлянами. В ній опи-

сувалися якості справжнього полководця. Книга Рудольфу так сподобалася, що він обміняв її на свій золотий ланцюжок [18, с.25]. Навіть якщо не всі відомості, що дійшли до нас у хроніках є достовірними, вони зображують нам образ людини, яка володіла мистецтвом вражати навколишнє оточення. У 1240 р. після смерті Альбрехта IV Рудольф, у віці 22 років, успадкував батьківські володіння. У Рудольфа були ще два брати – Альбрехт V, який був каноніком у Стразбурзі і Базелі та Гартман, й дві сестри – Кунігунда, яка була дружиною Генріха графа Кюссенберга, а після його передчасної смерті вдруге вийшла заміж за Отто III Оксенштейна ландграфа Ельзасу. Ім'я другої сестри не збереглося, але відомо, що вона була черницею в Домініканському монастирі в Брейсгау. Родовим маєтком Габсбургів на той час був замок Бругг [21, с. 19].

У 1241 р., коли загострилася протистояння між імператором Священної Римської імперії Фрідріхом II Штауфеном і Папою Григорієм IX, Рудольф приймає участь у поході до Італії, як васал імператора. У 1245 р. наступний Папа Інокентій IV, фактично оголосив про позбавлення Фрідріха II корони. Від так, боротьба між Папою та імператором набула нових обертів. У червні 1245 р. перебуваючи разом з імператором у Вероні, Рудольф стає свідком підтвердження привілеїв Австрії від 1156 р. про особливі права, які у подальшому стали основою незалежності Австрійської держави. Після цих подій Рудольф і його брат Гартман, як і раніше залишаються на службі у Штауфенів, а Альбрехт, будучи каноніком у Страсбурзі і Базелі стає на бік Папи, за що й отримує бенедикції від Інокентія IV у 1245 р. [20, с. 32] У 1248 р. за підтримку, яку Рудольф I надавав імператору, на його володіння був накладений інтердикт. В межах його володінь було заборонено проводити будь-які церковні діяння і потреби, окрім монастирів Мур і Веттінген.

Після смерті Фрідріха II Штауфена 1250 р., Рудольф фон Габсбург залишився служити його сину Конраду IV. Разом з молодим королем Рудольф приймав участь у італійських походах, за що отримав право володіти містами Брейзах і Рейнфельден, але за які ще довелося боротися тривалий час. Також йому вдалося розширити свої володіння у Швабії. На середину XIII ст. Рудольф одружується з Гертрудою Гогенберг, донькою графа Буркхарда V Гогенберга, яка була спадкоємицею великого графства в Центральній Швабії. Володіння Гогенбергів знаходився в самому її центрі в районі Баару і Хеубергу у верхів'ї річки Неккар. [20, с.38] Після смерті 1264 р. останнього представника найвпливовішої швейцарської династії Кібургів Гартмана Старого, який був дядьком Рудольфа по материнській лінії, Рудольф успадкував володіння які розташовувалися від Боденського озера до сьогоднішнього кантону Во, включаючи замок Кібург, землі Швіц, Вінтертур, Диссенхофен, Меллінген і Баден. У межах цих земель Рудольф стає опікуном кібургської княгині так наймогутнішим володарем у межах швейцарських земель [4, с. 73-74].

Після падіння династії Гогенштауфенів, яка прагнула перетворити конфедеративний конгломерат князівств у сильною централізовану державу із спадковою владою монархів, німецькі князі перейшли до практики виборів на королівський престол мало впливових та слабких представників із власного середовища, які би не мали можливості, спираючись на свій власний домен, реалізувати задум Гогенштауфенів. Рудольф фон Габсбург був одним з таких. Зрозуміло що, все ж, династію Рудольфа Габсбурга на той час не можна назвати слабкою, але вона аж ніяк не мала стільки впливу, щоб її представник міг стати королем і вести успішну самостійну політику.

Було зрозуміло, що Папа не захоче підтримувати когось із прямих нащадків Гогенштауфенів, а ні їх прихильників, як герцог Баварський. Не підтримував Папа й кандидатури французького короля Філіпа III. Залишався лише король Чехії Пшемисл II Оттокар (1233-1278), який вже встиг зарекомендувати себе як могутній правитель. Однак його кандидатура не влаштовувала самих князів. Пшемисл II Оттокар, відомий як король Чехії, який володів великим багатством і мав вплив. Князі не мали ніяких симпатій щодо чеського короля і дорікали йому захопленням територій Карніолі і Каринтії, що той присвоїв під час безладу в імперії після смерті Фрідріха II Гогенштауфена [4, с.74].

Врешті постало питання щодо правомірності участі Оттокара, як одного із семи курфюрстів, що обирали короля німецької нації. Його вирішили наступним чином: чеський король був позбавлений права голосу, а замість нього мав обирати герцог Баварський. У свою чергу Рудольф Габсбург пообіцяв Людовіку II Баварському видати за нього одну зі своїх доньок, яких у нього було шестеро, і тим самим, заручився його підтримкою. До того ж, щоб князі вибрали його, Рудольф пообіцяв закріпити за ними землі на Рейні. 1 жовтня 1273 р. рейхстаг німецьких князів обрав королем Рудольфа фон Габсбурга. Варто відзначити, що вони зробили це не за його заслуги чи особисту повагу до нього, чи його військовий досвід, а тому, що він був найслабшим з усіх кандидатів. Але не всі підтримувались такої думки. Коли звістка про обрання Рудольфа королем дійшла до його давнього ворога єпископа Базельського, той сказав: "Тепер тримайся, Господи, бо Рудольф претендуватиме на твій трон!" [7, с.3].

Звістка про те, що Рудольфа обрали королем, застала його під час облоги Базеля, коли він воював з місцевим єпископом. Вже 24 жовтня Рудольф був урочисто коронований в Ахені. Він сидів на троні Карла Великого, а архієпископ кельнський Енгельберт поклав на нього корону. Таким чином, Рудольф фон Габсбург був обраний королем і визнаний Римською Церквою як король німецької нації, майбутній імператор. Тоді ж була коронована і дружина Рудольфа, Гертруда Анна. В цей же день, ввечері, були укладені шлюби двох доньок короля. Матильди з Людовіком II Баварським та Агнеси з Альбрехтом II, герцогом Саксен-Віттенбергським. Ці шлюби за задумом курфюрстів мали забезпечувати ім вплив на новообраного короля [18, с.27].

Інший претендент на корону, Пшемисл II Оттокар, не визнав результатів виборів. Він відмовився присягнути новому королю. Для того, щоб дати гідну відсіч, Рудольфу I потрібно було шукати підтримку. І він її знайшов в особі Папи Григорія X. Потрібно було б зазначити, що протиріччя між духовною і світською владою, які мали місце в німецьких землях за Гогенштауфенів, з приходом до влади Рудольфа I припинились і більше не повертались і за наступних імператорів з династії Габсбургів. Наприкінці грудня 1273 р. король відправив до Григорія X посла з листом, у якому запевняв Папу у своїй відданості, а також, що він є палким прихильником ідеї здійснити хрестовий похід у Свату Землю [21, с.24].

У квітні 1274 р., за ініціативи Григорія X, у Ліоні був скликаний великий церковний собор, на якому князі підтримали Рудольфа I. Маючи одностайну підтримку, 11 листопада 1274 р. король скликав рейхстаг у Нюрнберзі. Рудольф I запропонував програму повернення імперських ленів, які були самовільно захоплені князями після 1245 р. Перш за все мова йшла про повернення територій захоплених Пшемислом II, а саме про Австрію та Штирію. Була й ще одна мета: Рудольф I не збирався воювати з чеським королем, він готовий був легалізувати захоплені ним імперські лени в обмін на

визнання себе королем. Однак Пшемисл II мав інші плани. Рудольф I Габсбург вимагав щоб чеський король приніс йому присягу на вірність, а для цього Пшемисл II Оттокар мав з'явитись до імператорського двору. Чеський король відмовився виконувати умови Рудольфа II, образливо називаючи його "бідним маленьким графом" [4, с. 75]. Як наслідок, 1275 р. Пшемисл II був проголошений зрадником. Розпочалося військове протистояння, у якому Рудольф отримав надійного союзника в особі Папи. На 1276 р. переважна більшість князів у Каринтії та Штирії присягли Рудольфу. Зміцнивши власні позиції, восени 1276 р. Рудольфу вдалося захопити Відень. Вторгнення Рудольфа I в австрійські володіння застало Пшемисла II Оттокара зненацька. Він був переконаний, що Рудольф Габсбург не мав достатньо сил і, що недавній володар невеличких швейцарських графств Габсбург і Лауфенбург не зможе швидко зібрати достатньо сил, щоб йому протистояти. Згідно з Віденським трактатом від 25-26 листопада 1276 р., Пшемисл II був змушений відмовитись від Австрії, Штирії, Каринтії і Крайни. З метою закріпити мир між двома королями, було вирішено укласти подвійний династичний шлюбний союз між Габсбургами та Пшемисловичами. Ютта, донька Рудольфа I, мала вийти заміж за Вацлава II, сина чеського короля, а Гартман, син Рудольфа, мав одружитись з чеською княжною Кунігундою [4, с.73]. Однак, шлюби не відбулися. Менш ніж через два роки, перемир'я було порушене, а військові дії відновилися. Амбітний Пшемисл II Оттокар не полишав надій на імператорську корону, адже він бачив, що Рудольф, через політику збільшення податків, втрачав авторитет і підтримку серед найвпливовіших князів. Отож, коли Оттокар відновив війну, Рудольф Габсбург був у доволі складному становищі: його оточували зрадники, а на підтримку сильних князів він не міг розраховувати. Підтвердженням хиткої ситуації стало й те, що віденські міщани попросили у Рудольфа дозволу на обрання нового володаря, так як той не міг захистити їх від Пшемисла. У цей же час, чеський король пообіцяв німецьким князям винагороду, якщо ті виступлять проти Рудольфа. Вирішальна битва між Рудольфом I та Оттокаром II відбулася 28 серпня 1278 р. під Дюрнкрутом. Ця подія відома в історії ще, як битва на Моравському полі [18, с. 27].

Військо Рудольфа I мало чисельну перевагу порівняно з військом чеського короля. У Пшемисла II Оттокара було майже шість тисяч воїнів, у тому числі близько тисячі лицарів. Половина цього війська становили польські дружини. У війську Рудольфа налічувалось до 8500 воїнів, серед них лише 300-550 лицарів. Дві третини його війська складали угорці, половці і частини набрані в королівському домені. Союзниками Оттокара були саксонці, баварці, моравани, сілезці, поляки. Під час битви Рудольф ледь не втратив життя, коли його вибив з сідла один тюринзький лицар. Доля битви, яка відбувалася з перемінним успіхом вирішила зрада. Пшемисл II Оттокар був підступно вбитий зрадником. У результаті, у війську розпочався хаос, що дозволив Рудольфу отримати перемогу. Результат цієї битви багато в чому визначив подальший хід історії Центральної та Східної Європи. В першу чергу, розпочався процес затвердження Габсбургів, як однієї з могутніх династій Європи. Перемога Рудольфа забезпечила йому права на Австрію і Штирію. Загибель Пшемисла II Оттокара у цій битві перетворила Австрію в багатовікову опору династії Габсбургів. Моравію Рудольф I теж залишив собі, в якості відшкодування військових витрат. Каринтію віддав своєму вірному васалу Мейнхарду Тірольському, у якості нагороди за службу [11, с.13].

Користуючись перемогою, Рудольф уклав угоду з королевою Кунігундою про те, що чеську корону має успадкувати син Оттокара II, Вацлав II, якому на той

час виповнилося лише 11 років. Для збереження миру у наступні роки, Вацлав II мав одружитися з донькою Рудольфа I. Крім того, Чехія мала залишатися під контролем Рудольфа I, доки спадкоємець Оттокара не досягне повноліття. У 1283 р. коли Вацлав II став королем Чехії, вона була вже настільки ослабленою, що не несли більше загрози для Габсбургів.

У подальшому Рудольф I проводив політику спрямовану на підтримку миру, припинення міжусобиць і ворожнечі, в першу чергу між німецькими маркграфами. Адже у період т. зв. "міжкоролів'я", з'явилися лицарі, які займалися грабунками населення. Вони зводили замки-укріплення на скелях та в інших важко доступних місцях, звідти і здійснювали напади. Король намагався боротися з ними, й особисто приймав участь у руйнуванні розбійницьких фортець. Ефективність таких заходів була доволі обмежена, бо відбувалася, переважно в тих областях, де влада короля не була міцною. Насамперед це землі Швабії і Тюрингії. Статути, які мали гарантувати спокій були видані й у Баварії, Швабії, Рейнській області та Франконії. Загалом, постанови не формували нове право, вони закріплювали вже існуючі порядки, багато в чому повторюючи Майнцький статут 1235 р. Місцеве населення повинне було дотримуватися норм зазначених в документах, а у разі порушення, запроваджувалися додаткові санкції [9, с. 320].

Рудольф I дбав про встановлення миру й в інших областях своїх володінь. У 1283 р. йому вдалось припинити міжусобні війни у Північній Німеччині. Він зміг примирити місцевих князів, а саме: герцога Саксонського, князя Померанського, герцога Мекленбургського, графа Шверинського та інших. Влада короля в Північній Німеччині була майже відсутня, і навіть ті союзи міст і князів, які виникали для підтримки миру і спокою в країні, у більшості випадків були спрямовані проти самого короля. Рудольф розумів, що не має достатнього авторитету, тому навіть не намагався втручатись в боротьбу, яка була викликана суперечкою за Лімбургський спадок (1283 – 1289 рр.), і в кельнські усобиці, якими була охоплена вся Північно-Західна Німеччина, що закінчилися битвою при Воррінгені 1288 р. [21, с.32].

Непопулярність Рудольфа I спричинила в народі поширення чуток про те, що імператор Фрідріх, живий. У результаті, розпочалося повстання, яке охопило значну територію німецьких земель. Очолив цей рух Фрідріх, на прізвисько "Дерев'яний черевик", самозванець невідомого походження, який видавав себе за імператора Фрідріха II Гогенштауфена. Його поява збіглася із загостренням протистояння короля з населенням імперських міст, які відмовлялись сплачувати запроваджений новий податок. Проти Рудольфа I виступили городяни Фрайбурга, Берна, Кольмара та Хагенау. Стан справ в імперії посилював довіру в середовищі міщан до Лжефрідріха, який у травні 1285 р. переїздить до міста Вецлар. Все ж, влітку 1285 р., Рудольфу I переконати магістрат міста видати йому Лжефрідріха. Після суду та звинуваченні у поширенні ересі, самозванця було страчено [6].

Поряд з виконанням королівських обов'язків, Рудольф I не забував проводити заходи для збагачення та зміцнення свого власного роду. Після того, як у 1268 р. був страчений останній Гогенштауфен, Конрадин Швабський, герцогство Швабія потрапило до рук кількох князів. Рудольф I вирішив здобути Швабію і передати її у володіння своєму синові Рудольфу. Але для втілення задуманого, йому довелося вступити у боротьбу з графом Вюртемберга, Еберхардом I. Протистояння між ними тривало з 1282 по 1290 роки. Після облоги Штутгарта, столиці Вюртемберга, Рудольф I оголосив свого син Рудольфа герцогом Швабії, але офіційної передачі влади так і не відбулося. Більшість німецьких маркграфів засуджувала надмірну увагу Рудольфа I до власних

інтересів. Як результат, на кінець XIII ст. він почав втрачати авторитет серед князів [6].

Після смерті своєї дружини Гертруди фон Гогенберг (1281 р.), у 1284 р., вже будучи людиною похилого віку, Рудольф I знову одружився. Цей шлюб став своєрідною вигідною угодою для розширення влади Габсбургів. Його дружиною стала Ізабелла Бургундська, донька Гуго IV, герцога Бургундії. Ізабеллі на той час виповнилося всього 14 років [6].

Але не все задумане вдалося втілити Рудольфу I за життя. Він так ніколи і не був коронований в Римі, як імператор Священної Римської імперії. Для цього ніби і не було серйозних перешкод. Навіть було визначено дату – 2 лютого, як у свій час зробив засновник Священної Римської імперії Оттон I. Однак тривалі переговори з папським престолом затяглися на довгі роки. Їх було розпочато, як тільки Рудольф I прийшов до влади. Григорій X був готовий провести церемонію, але помер у 1276 р. З його наступниками королі так і не вдалося домовитися про коронацію [6]. Імператорська корона була чи не найбільшою політичною метою Рудольфа I, адже отримавши її, він би зміг забезпечити одному зі своїх синів право на успадкування королівської влади. Однак, часта зміна пап, боротьба за владу в Італії, відсутність підтримки з боку князів та фінансові труднощі, які супроводжували короля упродовж всього часу правління, зробили це неможливим. У 1291 р. король спробував домовитися з курфюрстами, про успадкування корони його сином, Альбрехтом I, але німецькі князі відмовились його підтримати, адже не хотіли подальшого посилення династії.

Наступні роки свого життя Рудольф I провів у Відні та Штайрі. Потрібно віддати належне Рудольфу I, адже, незважаючи на свій вік, на останньому році життя, коли йому було вже за сімдесят, він залишався сповненим енергії, а його життя залишалося насиченим, сповненим різних подій. Влітку 1291 р. лікарі повідомили Рудольфу I, що жити йому залишилось лічені дні. Незважаючи на сильний біль, який його виснажував, король у супроводі своєї молодшої дружини вирішив верхи їхати в Шпаєр. Своє рішення він пояснив так: "Поїдемо в Шпаєр, де я буду похований поряд з іншими імператорами!" [Цит. за 7, с.4]. Однак, цьому не судилося статися. 15 липня 1291 р. закінчилося життя першого імператора Священної Римської імперії з династії Габсбургів.

Підсумовуючи, потрібно зазначити, що від самого початку доля родини Габсбургів була не простою. Процес становлення, як однієї із правлячих династій тривав кілька століть і розпочався він з правління Рудольфа I Габсбурга. Аналізуючи цей період, ми можемо дійти висновку, що саме прагнення Рудольфа I до особистісного самоствердження, започаткована ним політика взаємовідносин, стали визначними дороговказами для наступних поколінь Габсбургів.

Список використаних джерел

1. Авербух Р.А. Революция в Австрии (1848 – 1849 гг.) / Р. А. Авербух. – М.: Наука, 1970. – 246 с.
2. Австро-Венгрия: интеграционные процессы и национальная специфика / Т. М. Исламов, Е. Н. Масленикова, И. В. Попова, О. В. Хава-нова (отв ред.). – М.: Институт славяноведения и балканистики РАН, 1997. – 318 с.
3. Австро-Венгрия. Опыт многонационального государства / А. И. Миллер, Т. М. Исламов (отв. ред.). – М.: Институт славяноведения и балканистики, РАН, 1995. – 231 с.
4. Воцелка К. История Австрии / К. Воцелка. – М.: Издательство "ВЕСЬ МИР", 2007 – 497 с.
5. Грин В. Безумные короли: личная травма и судьба народов / В. Грин. – Ростов-на-Дону: Феникс; М.: Зевс, 1997. – 480 с.
6. Дякун І. Рудольф I Габсбург: початок злету династії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lvivmedievalclub.wordpress.com>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 23.04.2017.
7. МакГиган Д. Г. Габсбурги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://samlib.ru/_w/wlasowa_i_g/gabsburgi.shtml. – Назва з екрану. – Дата звернення: 23.04.2017.